

METAFIZICA ȘI ROLUL EI PENTRU GÂNDIREA UNIVERSITARĂ

Mihai Braga, doctor în filosofie,
conferențiar universitar UTM

Metafizica, chiar de la apariția ei a avut probleme cu statutul său științific. Totdeauna s-a auzit cerința ca aceasta să-și demonstreze faptul că ea este știință și are anumite atribuții la procesul de cunoaștere a realității. În legătură cu aceasta au apărut probleme și cu cerința ca metafizica să-și determine clar obiectul său de cercetare, hotarele acestuia. Pretențiile față de metafizică au venit în primul rând din partea reprezentanților științelor particulare. Aceștia considerând, că științele particulare au un obiect clar de studiu, bine determinat, iar cunoștințele dobândite în domeniile lor au utilizare în viața de toate zilele, ceea ce nu poți spune despre cunoștințele metafizice, au anumite obiecții față de metafizică. Dacă chiar și astăzi ar fi să avem o temă de cercetare în domeniul metafizic, la îndeplinirea actelor temei va trebui să răspundem la întrebarea: care este domeniul practic de utilizare a cunoștințelor căpătate în domeniul cercetării, la care noi, reprezentanți ai acestui domeniu, fără a intra în esența acestei întrebări, răspundem, că materialele cercetării se vor utiliza în domeniul educației și instruirii, căci cunoștințele venite din filosofie nu prea au utilizare nemijlocit în practică și mai ales în activitate economică. Însă pentru cei ce înțeleg, ele au o utilizare mult mai serioasă pentru ființa umană, căci nobilii, regii adesea își luau învățători și consilieri filosofi. Astfel, Aristotel a fost învățătorul lui Alexandru Macedon, Descartes învățătorul reginei Suediei Cristina, Leibniz – consilier la mai mulți principii germani și la curtea de la Viena, Hobbes – tutorele lordului William Cavendish, Locke – consilierul lordului Ashley, iar de prietenia cu filosoful francez Voltaire se mândreau astfel de personalități ca împărăteasa Rusiei Ecaterina a II-a, regele Prusiei Friedrich al II-lea (la curtea acestuia Voltaire s-a aflat timp de cincisprezece ani), regele Suediei Gustav al III-lea, împăratul Franței Ludovic al XVI-lea. S-ar putea de prelungit enumerarea, dar nu cred că mai este nevoie.

Despre pretențiile simțului comun, care a devenit astăzi parte componentă a învățământului universitar, din păcate, față de metafizică și filosofie în general, putem să ne exprimăm prin spusele unei profesoare universitare, care se jeluia pe studenții săi, la care era curator, că aceștia nu au rezultate la filosofie: „O matematică să nu cunoști mai înțeleg, dar filosofia!” Simțul comun, pătrunderea lui în universități și așezarea lui comodă aici va face încă pe viitor mari ravagii în gândirea noastră. Simțul comun nu se poate ridica la cerințele nivelului teoretic al înțelegerii existenței, el reiese din ceea ce este practic, confortabil și comod la ziua de astăzi. El nu poate gândi și nici nu are necesitatea

gândirii strategice. (Prin strategie, aici voi avea în vedere nu numai decât viitorul, ci mai degrabă, adâncirea, aprofundarea în adâncurile ființei.)

Spuneam anterior, că metafizica, chiar de la începuturi a avut probleme cu pretențiile reprezentanților științelor particulare și a simțului comun față de posibilitățile sale de cunoaștere. Acest moment îl depistăm încă în Grecia Antică, la marele metafizician Aristotel. El se vede nevoit să clasifice științele și să arate puterea lor de cunoaștere, astfel el clasifică corpul științelor în științe teoretice, științe practice și științe de producere. Științele teoretice studiază realitatea pentru cunoștințe ca atare, adică pentru cunoașterea adevărului. Științele practice studiază realitatea în scopul acumulării cunoștințelor pentru atingerea perfecțiunii morale. Științele de producere studiază realitatea pentru producerea obiectelor de uz. Metafizica face parte din științele teoretice. Termenul metafizica nu este utilizat de Aristotel, acesta este introdus de Andronicos din Rodos în secolul I î.e.n. Aristotel întrebuița termenul „*Prima filosofie*” sau „*Teologia*”. Prima filosofie este știința despre realitatea transcendentă, care trece peste realitatea fizică. În sens aristotelic termenul descrie tendința omului de a depăși prin cunoaștere realitatea empirică, pentru a atinge realitatea metaempirică. Aristotel dă următoarele definiții a metafizicii: 1) cunoașterea primelor cauze și principii (a începuturilor superioare); 2) cunoașterea ființei ca ființă; 3) cunoașterea substanței. Pentru Aristotel metafizica este știința perfectă, pentru că ea nu are interese materiale, nu urmărește scopuri practice și empirice. Alte științe sunt supuse acestor scopuri, de aceea nici una nu are valoare în sine, valoarea lor este legată de efectele spre care ele tind. Din acest punct de vedere metafizica este liberă și are valoare de sine stătătoare. Metafizica nefiind legată de nevoile materiale este setea curată de cunoștințe, de cunoaștere a adevărului, reținerea de la minciună, este necesitatea radicală de a răspunde la întrebarea „*de ce?*” și mai ales la ultimul „*de ce?*”. De acea, spune Aristotel, celelalte științe sunt mai necesare omului, dar nici una nu va întrece metafizica. Studiarea ființei ca o integritate de către filosofie face ca aceasta să fie înaintea științelor particulare care studiază doar unele părți ale realității. În legătură cu aceasta Aristotel scrie în *Metafizică*: „*Este o știință care studiază ființa ca atare și ceea ce-i este propriu ei. Această știință nu este identică nici cu una din așa zisele științe particulare, pentru că nici una dintre aceste științe nu studiază natura generală a ființei ca atare, dar toate ele, separându-și o oarecare parte a ei, cercetează ceea ce este caracteristic acestei părți, ca, de exemplu, științele matematice*” [1] Deci, Aristotel pune începutul acestei discuții, referitor la raportul dintre filosofie și științele particulare, prin care el demonstrează superioritatea filosofiei asupra științelor particulare, pentru că ea cercetează: 1) ființa în întregul ei; 2) primele cauze și principii ale realității; 3) cercetează adevărul și în acest caz asupra ei nu

influențează careva interese de altă natură practică, de aceea științele particulare trebuie să se înrădăcineze în cunoașterea filosofică.

David Ross, în lucrarea sa de analiza a creației lui Aristotel în calitate de generalizare a importanței gândirii metafizice scrie: „Înțelepciunea” nu trebuie să fie doar știință sau cunoaștere a cauzelor, ci cunoaștere a cauzelor prime și a celor mai universale. Căci aceasta satisface complet criteriul înțelepciunii pe care trebuie să-l folosim în mod natural. Ea este cea mai cuprinzătoare cunoaștere; cunoaștere despre ceea ce este cel mai greu de cunoscut, din moment ce obiectele ei, fiind cele mai universale, sînt cele mai îndepărtate de simțuri; cea mai exactă cunoaștere, din moment ce obiectele ei sînt cele mai abstracte, cele mai puțin complexe; cea mai instructivă; cea mai suficientă sieși sau independentă; și cea mai plină de autoritate, din moment va fi *inter aly* cunoaștere a cauzelor finale a tuturor lucrurilor. Filozofia se naște din mirarea primară și se mișcă în direcția abolirii ei, în direcția înțelegerii lumii în totalitate, în așa fel ca să nu mai existe nici o mirare față de lucruri așa cum se prezintă ele” [2]

În filosofie modernă apar unele abateri de la metafizică la unii filosofi, iar Leibniz analizând lucrările filosofilor moderni scrie că modernii ar trebui să gândească asupra moștenirii filosofiei antice, în care unele noțiuni filosofice de exemplu de timp, spațiu, mișcare sunt mai bine și mai exact definite decât de moderni, iar filosofia modernă ar trebui să facă deosebire între știință și filosofie. Filosofia este preocupată de cercetarea primelor cauze ale realității. Nu se poate gândi filosofic, susține Leibniz, dacă nu recunoaștem existența formelor substanțiale, deoarece gândirea filosofică este bazată pe principii. Dacă principiile prime sunt excluse din procesul gândirii, atunci se vede că nu este vorba de filosofie, ci de știință particulară. Într-adevăr în medicină, astronomie nu este nevoie de a judeca despre primele principii, dar în filosofie fără aceasta cunoașterea este imposibilă. De aceea este bine de știut, unde-s limitele, hotarele dintre filosofie și știință. După părerea lui Leibniz modernii au pierdut această limită, adesea ei înlocuiesc filosofia cu știința, mai ales, cu mecanica și matematica. Sunt două tipuri de cunoaștere, spune Leibniz, unul filosofic, care cunoaște primele principii, iar altul - științific, care este posibil prin aparatul matematicii și mecanicii. Studiind filosofia și știința modernă, Leibniz ajunge la concluzia, că este imposibil de explicat esența fenomenelor prin ceea ce modernii considerau cauze prime: întinderea, mișcarea, figura, numărul.

În filosofia germană, în secolele XVII - XVIII reappare această întrebare despre raportul dintre filosofie și științele particulare în legătură cu structura învățământului universitar și relațiile dintre facultăți. Se știe că în universitățile germane existau patru facultăți: facultatea de teologie, facultatea de drept, facultatea de medicină și facultatea de filosofie. (Drept că această structură a învățământului nu era specific doar pentru Germania, aceasta era structura

învățământului universitar european.) Primele trei facultăți după statut erau considerate superioare, iar facultatea de filosofie inferioară. Facultatea de filosofie era compusă din două despărțituri, filială istorică, ea includea istoria, geografia, științe lingvistice, științe umanitare, științe ale naturii bazate pe cunoașterea empirică și filiala cunoașterii raționale pure, aceasta includea matematica rațională pură, filosofia pură, metafizica naturii și a moravurilor. Situația care s-a creat în universități, în legătură cu divizarea facultăților în superioare și inferioare a fost analizată de Im. Kant în articolul „Disputa facultăților”(1798), în care autorul întemeiază ideea, că facultatea de filosofie nu poate fi inferioară celorlalte facultăți și că facultățile care sunt considerate superioare, ele sunt îndreptate spre activitatea practică și mai puțin spre cunoașterea adevărului. Teologia are de afaceri cu dogme, care trebuie urmate, dreptul de asemenea trebuie să se conducă după anumite coduri de legi, doar medicina se conduce după legile naturii, dar și ea nu este o știință teoretică, ci una empirică. Spre deosebire de aceste domenii, filosofia se conduce în activitatea sa de rațiune, unica, dintre aceste domenii, este liberă în cugetările sale. Ea își poate spune pozițiile sale atât despre dogmele teologice, cât și despre adevărul legilor juridice și practicile medicinale, adică poate avea o atitudine critică față de toate cunoștințele în general. Reieșind din această idee, facultatea de filosofie în Universitate are rolul său deosebit, rolul rațiunii unificatoare a facultăților. „Anume pentru aceasta facultatea de filosofie include toate părțile cunoașterii umane (deci, istoric și facultățile superioare), dar face aceste părți (și anume învățăturile specifice sau prescrierile facultăților superioare), nu conținut, ci doar obiect al cercetării sale și criticii sale, având scopul, folosul tuturor științelor. Facultatea de filosofie, deci, poate să pretindă a fi experimentatorul adevărului tuturor învățăturilor.”[3] Având în vedere spusele lui Kant despre rolul facultății de filosofie într-o universitate, este clar că viziunea lui se bazează pe puterea de cunoaștere a filosofiei, care cercetând ultimele cauze poate spune despre toate științele care sunt fundamentele lor raționale și care este partea realității cercetate de ele. Astfel, ea va găsi locul oricărei științe în ansamblul celorlalte științe și va juca rolul de știință unificatoare în calitate de știință rațională.

Despre rolul filosofiei în raportul ei cu științele particulare și a facultății de filosofie în Universitate scrie și F. Schelling în lucrarea „Prelegeri despre metoda studiului academic” (1802) El scrie despre cunoașterea particulară cu care operează științele, că aceasta nu are valoare decât în măsura în care aceasta este capabilă să preia în sine universalul și absolutul., adică acele cunoștințe care sunt obiect al gândirii filosofice. Anume datorită filosofiei Universitatea devine un loc al cunoașterii în ansamblu și nu a unei cunoașteri dispersate și haotice. [4]

Problema înrădăcinării științelor particulare în filosofie a fost preluată de către M. Heidegger în secolul al XX-lea în lucrarea „*Ce este metafizica?*”, dar

raportul filosofiei cu științele particulare își va afla temeiul cu totul în alt loc decât la filosofii clasici germani. Și acest temei va fi Nimicul. Această idee a fost a fost expusă de Martin Heidegger la conferința dedicată inițierii activității de profesor la Universitatea din Magdeburg în fața corpului didactic. Conferința, imediat a fost tradusă în franceză, engleză, spaniolă, japoneză, ceea ce vorbește despre importanța comunicării lui Heidegger pentru cercetarea universitară și gândire, în general.

Heidegger a început comunicarea sa cu situația în care se afla știința și domeniile de cercetare în universitățile germane, care poate fi comparată cu situația științei în universitățile noastre de astăzi. „Domeniile științelor, - spunea el, - sînt cu desăvârșire separate între ele. Felul în care ele își abordează obiectul este fundamental diferit. Această puzderie de discipline dezbinat nu își mai află astăzi o unitate decât datorită organizării tehnice a universităților și a facultăților; ea nu își păstrează o semnificație decât prin caracterul practic al scopurilor pe care le urmăresc diferitele specialități. În schimb a pierit înrădăcinarea științelor în temeiul esenței lor.”[5]

Starea lucrurilor în acest domeniu nu s-a schimbat cu nimic de la începutul secolului al XX-lea: fiecare știință, cum se ocupa cu domeniul său specific neștiind nimic despre celelalte domenii la începutul secolului al XX-lea, tot astfel se ocupă și astăzi la începutul secolului al XXI-lea de domeniul său specific, închistându-se în carapacea sa particulară. Mai mult ca atât, limbajele folosite în diferite științe fac ca un specialist din alt domeniu să nu înțeleagă nimic în alte domenii, chiar și în domeniile apropiate de el. Aceasta devine o problemă foarte serioasă pentru cercetători, doar fiecare dintre ei este preocupat în general de studierea realității, care de la sine nu se separă în părți, ci este una integră. Pentru a înțelege o parte a specifică a realității, mai întâi trebuie de înțeles întregul și legăturile acestui întreg. Înțelegerea întregului este calea pe care o parcurge înțelepciunea.

Una dintre problemele științei contemporane, evidențiată de Martin Heidegger, este că aceasta este cointereseată doar de cercetarea ființării. Aici este nevoie să facem o constatare: Heidegger face deosebire între ființări și ființă, susține că ființa nu este printre ființări, ființa nu este dată în organele senzoriale, pe când ființările sunt date în organele senzoriale. Știința este preocupată anume de ființare. „Și totuși, toate aceste științe particulare au ceva comun, - scrie Heidegger. - Toate ele se raportează la ființare. Relația cu lumea care domină toate științele ca atare le îndeamnă pe acestea să caute ființarea însăși, pentru a o transforma, potrivit, conținutului ei obiectual și potrivit modului de a fi, în obiectul unei cercetări amănunțite și al unei determinări capabile să confere un temei. În științe se împlinesc – potrivit ideii care-i este proprie - o venire-în-preajmă, către esențialitatea tuturor lucrurilor.”[6]

În această relație a științei cu ființarea, cercetarea se lasă călăuzită de lucruri însăși și ca urmare are o supunere specific limitată la ființare însăși. Aceasta este o aservire a cercetării și învățământului ființării însăși și ca urmare ființarea se deschide cercetătorului. Și cercetătorul face concluzia că el este preocupat doar de cercetarea ființării, adică a lucrurilor. Cercetez ființarea și mai mult nimic. „Când ne asumăm în chip explicit Dasein-ul pus astfel în lumină ca atitudine științifică,- scrie Heidegger,- trebuie să spunem: Acel ceva către care se îndreaptă relația cu lumea este ființarea însăși și mai mult nimic. ... Dar iată un lucru ciudat: tocmai atunci când omul care este marcat de atitudinea științifică se încredințează de ceea ce îi este propriu în gradul cel mai înalt, tocmai atunci el vorbește, explicit sau nu, despre un altceva. De cercetat nu e decât ființarea, și altceva – nimic; ființarea doar, și în plus - nimic; ființarea singură, și dincolo de ea – nimic.” [7]

Este clar ce spune Heidegger, că științele particulare, cum ar fi fizica, chimia etc., susțin că cercetarea în domeniile particulare nu studiază nimic altceva decât câmpul electromagnetic, gaura neagră, greutatea atomică etc., mai mult nimic, decât obiectul său de studiu. Dar anume în acest caz, când spune cercetătorul din științele particulare, că el nu cercetează nimic mai mult, decât obiectul său concret, apare o noțiune nouă: Nimicul. Nimicul, a apărut de unde? „Ce se petrece cu acest nimic? Este oare o întâmplare că ne exprimăm astfel în chipul cel mai natural? Este numai un fel de a vorbi – și altceva nimic? Dar oare de ce să purtăm atâta grijă acestui nimic? Tocmai știința este ceea care recurge și lasă deoparte Nimicul ca fiind neînsemnatul. Însă când lăsăm Nimicul deoparte în felul acesta, nu cumva tocmai atunci îi facem parte?” [8] Dar anume știința nu vrea să știe despre Nimic, ea este preocupată de ființare. „Nimicul – ce altceva poate fi el pentru știință dacă nu doar o grozăvie și o fantasmă? Dacă dreptatea este de partea științei, atunci un singur lucru rămâne în afara oricărei îndoieli; știința nu vrea să știe nimic în legătură cu Nimicul: Aceasta este, în cele din urmă, concepția științifică riguroasă asupra Nimicului. Îl știm, Nimicul, nevrând să știm nimic despre el.” [9] Însă, vrea să știe știința ceva despre Nimic ori nu vrea, totuna întrebarea a apărut: Ce este Nimicul? Din punct de vedere a intelectului, adică ca problemă logică Nimicul este legat de negație. Și ce neagă Nimicul? Nimicul neagă ființarea în totalitatea sa, ființarea ca un tot întreg. Aceasta ar fi înțelegerea Nimicului din punct de vedere a logicii. Dar oare nu este ceva mai original decât această negație logică? Adică nu există cumva Nimicul în calitatea sa reală, pentru că esența Nimicului nu este descoperită de logică, rațiunea ne arată că Nimicul este negarea ființării. Dar despre ce este vorba în cazul Nimicului? „Cu toate acestea, căutăm să întrebăm ce este Nimicul. De la prima întrebare de a ne apropia de întrebarea aceasta se iscă ceva neobișnuit, Nimicul, în întrebarea formulată astfel, este înțeles ca ceva ce „este” într-un anume chip, ca ceva de ordinul ființării. Dar în realitate tocmai de

ființare se deosebește el în mod absolut”. [10] Logica, susține Heidegger, nu poate fi instanță superioară în determinarea esenței Nimicului: „Negarea este o activitate specifică a intelectului. Noi nu putem nega puterea intelectului anume asupra problemei Nimicului. Reiese că logica este o instanță superioară în determinarea esenței Nimicului. Dar oare această negare ori Nu-ul logic determină existența Nimicului? Sau lucrurile stau mai degrabă invers? Există negarea și nu-ul doar pentru că există Nimicul? Acest lucru nu este lămurit și nici măcar la rangul de întrebare explicită. Noi afirmăm: Nimicul este mai original decât nu-ul și negarea [11]

Dacă logica nu poate determina esența Nimicului, atunci care sunt posibilitățile noastre de a determina esența Nimicului. Răspunsul lui Heidegger este că esența Nimicului poate fi determinată de anumite stări ale psihicii umane. Dar mai întâi de toate, trebuie determinată esența ființării în întregul ei, deoarece Nimicul este opusul ființării în întregul ei. „Totalitatea ființării este ceea ce trebuie să fie dată mai întâi, pentru ca ea să poată cădea apoi, ca atare, sub raza negării în lumina căreia Nimicul ar urma să se arate”. [12]

Prima posibilitate de a determina esența ființării în întregul ei este plictisul. Ființarea în întregul ei apare în plictis, dar nu în plictisul de ceva concret (de o activitate oarecare, ori de un lucru careva), ci în plictisul profund. „Plictisul se ivește abia atunci când „te plictisești”. Plictisul profund, care circulă ca o pâclă tăcută în abisurile Dasein-ului, mută toate lucrurile, oamenii și propria-mi ființă odată cu acestea, strângându-le pe toate laolaltă într-o stranie indiferență. Plictisul acesta revelă ființarea în întregul ei.” [13]

Următoarea posibilitate de a descoperi ființarea în întregul ei este bucuria. „O altă posibilitate a acestei revelări rezidă în bucuria pe care o trezește în noi prezența, nu atât a persoanei ca atare, a Dasein-ului unui om pe care îl iubești.” [14] Dispozițiile afective aduc cu sine o dezvăluire a ființării în întregul ei. Însă aceasta nu este o întâmplare ci „este însăși survenirea fundamentală a Dasein-ului nostru.” [15]

Dar când ființei noastre i se dezvăluie ființa în întregul ei, anume atunci se ascunde Nimicul. Atunci, care sunt mijloacele prin care putem descoperi esența Nimicului? Aceste mijloace de asemenea sunt stări psihologice. Și una dintre aceste stări este teama. „Deși îndeajuns de rară, o asemenea survenire este posibilă și chiar reală – ce-i drept numai pentru câteva clipe - în acea dispoziție fundamentală care este teama (Angst). Când vorbim de teamă, nu avem în vedere acea temere destul de răspândită, care nu ține în fond decât de un sentiment al fricii ce ne cuprinde atât de lesne. Teamă este fundamental diferit de frică. Ne este frică întotdeauna de cutare sau cutare ființare bine determinată care ne amenință în cutare sau cutare privință bine determinată.” [16] În cazul temei, noi spunem că ne este urât de tot ce este. Ființarea în acest caz dispare, alunecă de la noi și apare Nimicul. „Plutim” în teamă. Sau, mai limpede spus:

teama este cea care ne face să plutim, pentru că, prin ea ființarea în întregul ei ajunge să alunece și să ne scape. Noi înșine, acești oameni ființatori, așezați în mijlocul ființării, alunecăm odată cu ființarea, pierzându-ne pe noi înșine... Teama ne reduce la tăcere. Deoarece ființarea în întregul ei ajunge să alunece și să ne scape, rămânând ca în felul acesta tocmai ca Nimicul să ne cotopească, orice rostire a lui „este” rămâne mută în fața lui. Faptul că în „urâtul” acesta pe care îl aduce cu sine teama căutăm adesea să întrerupem tăcerea printr-o vorbărie dezlănătă – stă mărturia pentru prezența Nimicului.” [17]

Savantul, reprezentantul științei particulare, poate spune ceva nou despre ființare în întregul ei, dar și despre o ființare particulară, doar atunci când se menține în Nimic. Anume Nimicul luminează ființarea în întregul ei în procesul de alunecare. Procesul de alunecare a ființării în întregul ei, care mai este numit de către M. Heidegger, proces de nimicnicire a ființării, ceea ce nu este nici nimicirea și nici negarea ființării în întregul ei, ci un proces de aducere a ființării în fața noastră, mai este și un proces de transcendere a omului, în cazul dat, a savantului. Fără această transcendere nu este posibilă cunoașterea oricărei ființări. „Abia în noaptea luminoasă a Nimicului ivit odată cu teama se naște starea originară de deschidere a ființării ca ființare: faptul că ea este ființare și nu Nimic... Esența Nimicului care, în chip originar, nimicnicește, constă în aceasta: Abia Nimicul aduce Dasein-ul în fața ființării ca ființare. Numai în temeiul originarei stări-de-revelare a Nimicului poate Dasein-ul omului să se îndrepte către o ființare sau alta și să se aplece asupra ei. Însă în măsură în care Dasein-ul se raportează, potrivit esenței sale, la o ființare sau alta – fie că această ființare este chiar Dasein-u, fie că e diferită de el,- el provine de fiecare dată, ca un atare Dasein, din Nimicul revelat. Dasein înseamnă: stare-de-menținere în Nimic. Menținându- se în Nimic, Dasein-ul este de fiecare dată dincolo de ființarea în întregul ei. Numim această aflare –dincolo de ființare – transcendența. Dacă chiar prin temeiul esenței lui, Dasein-ul nu ar transcende, adică dacă nu s-ar menține dinainte în Nimic, atunci el nu s-ar putea raporta nicicând la ceva de ordinul ființării, deci nici la el însuși. Fără originara stare-de-revelare a Nimicului nu există nici identitate de sine și nici libertate.” [18]

Presupusa superioritate a științei față de metafizică se vedește în aceea că aceasta (știința) lasă la o parte problema Nimicului și presupune că studiază doar ființarea, și cel mai important este că știința de acest tip judecă după ființări, adică după lucruri, însă lucrurile sunt lipsite de existență, ele doar sunt și ele nu pot spune nimic despre sine, ceea ce este cunoscut despre ființări, aceasta spune omul, care are existență și judecă după felul lui de a fi, după interesele și gândirea sa. De aceea, în prim plan apare ființarea care are conștiință și această ființare este omul. Omul este scop, iar celelalte ființări (lucrurile) sunt doar mijloace pentru el. În acest caz, devine periculoasă judecata, care gândește doar ființarea ruptă de existența umană, această judecată nu se poate ridica la nivelul

metafizicii, care este o expresie a ființei umane, și anume acea expresie care devine principială pentru existență în general. Metafizica, în calitate nu doar de gândire abstractă ci și de trăire a momentului, stării în care ne aflăm, nu este pur și simplu știință, ci este fundament pentru activitate în general, și pentru cea științifică în particular. De aceea M. Heidegger spune, că metafizica este activitatea gândirii umane de întemeiere a activității științifice: „Așa cum este configurat de imperativele științei, Dasein-ul își află simplitatea și acuitatea prin faptul că se raportează în chip privilegiat la ființare însăși - și în exclusivitate la ea. Cu un gest de superioritate, știința vrea să lase Nimicul deoparte. Atunci însă, când punem întrebarea privitoare la Nimic, se vedește că acest Dasein configurat de imperativele științei nu este posibil decât dacă el se menține din capul locului în Nimic. El nu se poate înțelege pe sine în ceea ce este el decât în măsura în care nu lasă Nimicul deoparte. Presupusa luciditate a științei, precum și superioritatea ei devin ridicole dacă ea nu înțelege să ea în serios Nimicul. Numai întrucât Nimicul este manifest, știința poate face din ființarea însăși obiectul cercetării. Numai în măsura în care există pornind de la metafizică, știința are puterea de a-și regăsi fără încetare menirea pe care i-o conferă însăși menirea ei: nu acumulare și ordonare de cunoștințe, ci deschiderea, care trebuie împlinită mereu din nou, a întregului spațiu al adevărului propriu naturii și istoriei.” [19]

Metafizica este expresia omului gânditor, omului, care este cointerestat de răspunsul la ultimul „de ce?”, numai în acest caz este nevoie de metafizică. Metafizica de acest tip nu se învață, mai degrabă ea este nivelul cel mai înalt al gândirii, atunci când are loc ruperea de la gândirea cu care s-au deprins Toți și aceștia consideră că anume ceea ce știu ei, este Ființa și Adevărul. Ea apare în stările de criză ale gândirii și cât nu ar fi criticată metafizica ea va exista întotdeauna cât există ființa umană. Filosofarea de fapt este posibilă cu adevărat doar al nivelul metafizicii. Ceea ce numesc oamenii obișnuiți filosofie este ceea ce au învățat ei în școală și anume din manuale. La drept vorbind, filosofia în calitate de gândire apare doar în momentele de criză, atunci când trebuie de rezolvat probleme general umane; criza nu este altceva decât apariția Nimicului și menținerea în el. În Nimic se mențin mai mulți, dar transcenderea o fac doar unii și aceștia nu sunt acei care profesează filosofia, dar marii gânditori, de tipul lui Platon, Aristotel, Augustin, Kant, Heidegger.

Bibliografie

1. Аристотель. *Сочинения. Т. 1*, Москва, Мысль, 1976 с. 67 – 69
2. ROSS, David. *Aristotel*. – Humanitas. București, 1988, p. 150.
3. КАНТ, Им. *Спор факультетов*. Сочинения в шести томах. Том 6. Москва: Мысль, 1966. с. 324.
4. ШЕЛЛИНГ, Ф. *Лекции о методе университетского образования*. Санкт-Петербург, 2009

5. HEIDEGGER, M., *Ce este metafizica?- Repere pe drumul gândirii*: București, Editura politică, 1988, pp. 33-34.

6. Ibid., p. 34

7. Ibid., p. 35

8. Ibidem

9. Ibid., p. 36

10. Ibidem

11. Ibid., p. 38

12. Ibidem

13. Ibid., pp. 39-40

14. Ibid., p. 40

15. Ibid., p. 40

16. Ibid., p. 40

17. Ibid., pp. 41-42

18. Ibid., p. 44

19. Ibid., pp. 49-50

SOCRATE DESPRE UNII TERMINI DIN LIMBA GETO-DACILOR

Partea II

Ștefan LUPAN
Doctor în filosofie

Din vechea tradiție geto-dacă *pyros* în sens de ardere constituie remediul de aducere la modul jinduit, agreabil curat, lipsit de impurități nedorite orice lucru, cât material, atât și spiritual. Impuritatea în lucruri provoacă dezgust în simțuri și îngrijorare în suflet. Dar și omul, care procedează contrar ordinii presupuse în societate este caracterizat ca păcătos, punându-i-se pe seama sufletului aceste devieri și mereu se mizează pe posibilitatea de a îndrepta persoana pe calea cea bună prin **curățirea** sufletului, ultima șansă, care era imaginată fiind **purgatoriul**, locul de pe urmă, care mai mult avea scopul să frâneze pornirile rele prin înfricoșare. Un argument în plus, că termenul **pyros** în sens de **curățire** este propriu limbii geto-dace înainte de a fi împrumutat de greci, adică cu vechimea de 3 000 de ani, deoarece în acest sens grecii foloseau termenul **catharsis**, care și în limba noastră, deși mai restrâns, se folosea, și azi se întrebuințează la denotarea procesului de a curăți, de a înlătura rădăcinile de la supafață la butucii de vie - **a cotări**, precum și animalulcal, care i se face operația de **curățire**, primește din acel moment denumirea de **catâr** (de la catharsis). Să nu fie confundat cu măgarul căruia îi mai zic eronat catâr în loc de **msk, mscub**.